

# Захист прав дитини в громадах: чіткі інструменти, персональна відповідальність та усунення законодавчих колізій

4.9.2026 - | Verkhovna Rada Ukrainy

**Засідання підкомітету у справах сім'ї та дітей Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики 3 вересня 2026 року під головуванням народної депутатки України, голови підкомітету Тетяни Скрипки, присвячене роз'ясненню повноважень органів місцевого самоврядування у сфері захисту прав дітей, від початку перейшло від сухих юридичних формулювань до палких дискусій про реальну відповідальність за дитячі долі.**

Захист прав дитини починається безпосередньо в громаді — там, де дитина живе, навчається і потребує допомоги. Саме навколо цього питання відбулася дискусія. Приводом для зустрічі стало звернення Асоціації міст України щодо практичної реалізації Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо розмежування функцій органів державної влади та органів місцевого самоврядування з питань захисту прав дітей у зв'язку з утворенням Державної служби України у справах дітей» (№2541-IX від 20.08.2022). Мова йде про фундаментальне питання: хто саме в громаді є органом опіки та піклування й має ухвалювати доленосні рішення — від негайного вилучення дитини з небезпечного середовища до майнових питань.

Голова підкомітету Тетяна Скрипка наголосила: дискусія має завершитися не черговими роз'ясненнями, а чітким розумінням відповідальності кожного рівня влади.

*«Ми тут зібралися не для того, щоби комусь висловлювати претензії. Ми хочемо дійти згоди. У нас на сьогодні є функції органу опіки і піклування, і ми маємо чітко визначити, як вони повинні виконуватися», — зазначила Тетяна Скрипка.*

Представник Асоціації міст України Ярослав Рабошук висловив занепокоєння тим, що покладання функцій органу опіки безпосередньо на виконавчі комітети створює практичні труднощі. За його словами, виконком є колегіальним органом із відносно великим і різношерстим складом (до якого входять представники громадськості, бізнесу, ректори вишів чи керівники підприємств), що збирається зазвичай лише раз на місяць. На думку Асоціації, оперативні щоденні функції мали б виконувати профільні виконавчі органи (служби у справах дітей), де працюють фахівці на постійній основі.

Проте народні депутати та присутні експерти рішуче заперечили проти спроб змістити цей центр ухвалення рішень на рівень окремих чиновників.

Народний депутат Юрій Павленко наголосив, що система захисту дітей не повинна працювати формально, а головне завдання нових законодавчих змін — запровадження чіткої та персональної відповідальності.

*«Головне — це відповідальність. Коли виконавчий комітет делегує чи затверджує рішення, а голова громади підписує його як голова виконкому, виникає персональна відповідальність*

*першої особи за безпеку дитини. Виконком — це головний виконавчий і розпорядчий орган, і опускати політику захисту дитини на нижчий рівень просто неправильно», — підкреслив народний депутат.*

У дискусії також підняли питання ризиків одноосібного прийняття рішень. Якщо всі рішення — від негайного відібрання дитини до розпорядження її майном чи передачі на усиновлення — залежатимуть лише від підпису керівника однієї служби, це створює величезні корупційні та кримінальні ризики, про що вже свідчить сумна практика окремих громад.

Заступник голови Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики, Голова Тимчасової слідчої комісії Верховної Ради України з питань захисту прав дітей, народний депутат України Павло Сушко наголосив на необхідності реформування системи захисту прав дитини на рівні місцевого самоврядування та законодавчого закріплення персональної відповідальності очільників громад.

Він зазначив, що в ході реформи децентралізації громади отримали чималі ресурси та повноваження, але сфера захисту прав дітей була фактично проігнорована. Відсутність чітко визначених відповідальних осіб на місцях спричиняє трагічні наслідки та системні проблеми в родинях.

Запропоновані законодавчі зміни передбачають, що виконавчий комітет місцевої ради делегуватиме повноваження щодо захисту дітей спеціалізованому органу, який працюватиме безпосередньо у режимі 24/7. Відповідне рішення підписуватиме голова громади як очільник виконкому, що закріпить його персональну відповідальність за ухвалені рішення стосовно дітей.

Також Павло Сушко підкреслив, що громади мають необхідні ресурси та податкові надходження для реалізації цих функцій, а чітке розмежування власних і делегованих повноважень створить для місцевого самоврядування додаткові стимули та можливості для залучення фінансування.

Міністр у справах громад, територій та внутрішньо переміщених осіб Віталій Безгін підтримав позицію щодо ваги виконкому, зазначивши, що дієздатність цього органу та його гнучкість залежать від управлінської волі самого голови громади, який і формує його склад. Захист дітей має бути повноцінною частиною стратегічної політики кожної громади, а не чимось другорядним.

Експерти та практики, зокрема Аксана Філіпішина (Українська Гельсінська спілка з прав людини), також вказали на низку законодавчих колізій, які виникли на стику законів і потребують термінового врегулювання робочою групою, зокрема в частині функціонування служб у великих містах із районним поділом та розмежування власних і делегованих повноважень.

Під час фахового обговорення вона детально проаналізувала норми Закону № 541 та супутнє законодавство. Аксана Філіпішина підкреслила, що, з одного боку, рішення усунуло давню практичну колізію, визнавши виконкоми органами опіки та піклування. З іншого боку, в документі залишилася низка неузгодженостей, які створюють суттєві перепони для територіальних громад — зокрема у питанні підпорядкування служб у справах дітей та розмежування повноважень у великих містах.

Окрему увагу вона приділила фінансовому аспекту виконання делегованих державою функцій, закликавши запровадити державну субвенцію для фахівців галузі за аналогією з освітою та медициною.

Народна депутатка Тетяна Скрипка закликала Асоціацію міст України до єдиного фронту заради захисту прав дітей. Через виклики війни, збідніння родин та масову внутрішню міграцію питання захисту прав дітей у територіальних громадах потребує спільних і рішучих дій. На цьому під час фахової дискусії наголосила народна депутатка України Тетяна Скрипка, звернувшись із закликом до тіснішої співпраці до Асоціації міст України.

Парламентарка підкреслила, що органи місцевого самоврядування та голова громади є ключовою ланкою у реалізації державної політики у цій сфері. Водночас громадам часто бракує видимої та чіткої позиції самої Асоціації щодо того, як діяти у складних або кризових ситуаціях.

Тетяна Скрипка запропонувала об'єднати зусилля Верховної Ради України, профільних експертів та громадського сектору з метою допомогти головам громад сфокусувати увагу на питанні захисту дітей та надати їм методичну підтримку. Також вона зауважила, що трагічні випадки із дітьми часто виносяться на загальне розглядання ТСК, народними депутатами та Офісом Омбудсмана, натомість самій Асоціації міст варто активно долучатися до координації та оприлюднення фахових рекомендацій для громад.

Через постійну внутрішню міграцію очільники громад мають чітко розуміти потреби новоприбулих родин із дітьми, формувати так званий «паспорт громади» та забезпечувати якісні соціальні послуги на місцях.

Голова Офісу дітей та молоді «ДІЙМО» при Міністерстві соціальної політики, сім'ї та єдності України Кирило Невдоха під час обговорення висловив щире вдячність організаторам та спікерам за високий рівень аналітики. За його словами, ця зустріч стала не просто обміном думками, а виявилася важливим елементом для пояснення складних законодавчих норм та надала чітку, зрозумілу методику роз'яснень для органів місцевого самоврядування.

Водночас Кирило Невдоха звернувся до Асоціації міст України та очільників територіальних громад із закликом переглянути критерії визначення першочерговості видатків і фокусуватися на потребах кожної конкретної дитини та необхідності проведення диференційованого аналізу, щоб точно визначити, в яких громадах справді не вистачає фінансування, а які свідомо нехтують потребами дітей.

Також Голова «ДІЙМО» закликав місцеву владу не використовувати відсутність коштів як виправдання для недостатньої уваги до дітей. Захист прав найменших мешканців повинен стати пріоритетом адвокації, а не лише захистом інтересів муніципалітетів. Кирило Невдоха зазначив, що спроможні громади часто виправдовують свою пасивність у цій сфері словами: «Дали повноваження — дайте й гроші».

Підсумовуючи зустріч, учасники засідання дійшли згоди, що виконавчі комітети рад мають беззастережно залишатися органами опіки та піклування. Водночас профільні міністерства та народні депутати України у складі робочої групи зобов'язалися найближчим часом надати громадам розробити та надати детальні методичні роз'яснення, усунути юридичні неузгодженості, щоб законодавчий процес захисту найменших громадян нарешті запрацював на повну силу.

*«Ми повинні виступати єдиним фронтом і в комунікації з громадами, і в комунікації з експертним середовищем. Ми не вороги один одному, а повинні один одного підсилювати», —*

підсумувала Тетяна Скрипка.

Таким чином, ключовим результатом зустрічі стало спільне розуміння: захист прав дитини не може залишатися формальним повноваженням на папері. Громада має бачити дитину, яка потребує допомоги, мати для цього необхідні інструменти й ресурси, а відповідальність за результат має бути чіткою і персональною.

До обговорення долучилися народні депутати України Андрій Боблях та Тетяна Циба, Міністр у справах громад, територій та внутрішньо переміщених осіб України Віталій Безгін та Перша заступниця Міністра соціальної політики, сім'ї та єдності України Людмила Шемелинець, а також Радниця – Уповноважена Президента України з прав дитини та дитячої реабілітації Дар'я Герасимчук, Представниця Уповноваженого ВРУ з прав дитини Оксана Червакова, представники ключових державних інституцій і правоохоронних органів начальника відділу Секретаріату Уповноваженого ВРУ з прав людини Іванна Кожушок-Литвинова, заступниця директора Департаменту контролю Нацсоцслужби Оксана Навка, начальниця управління ДСУСД Алеся Авдєєва та керівник управління ювенальної превенції Нацполіції України Василь Богдан.

Серед присутніх учасників були заступник Голови Координаційного центру з розвитку сімейного виховання та догляду дітей Микола Литвиненко та голова експертної групи установи Олена Ремень.

Позицію та виклики територіальних громад репрезентували делегати Асоціації міст України на чолі із заступником Виконавчого директора Ярославом Рабошуком та експерткою Людмилою Яремчук, а також Виконавчий директор Всеукраїнської асоціації ОТГ Тарас Добрівський і експертка Надія Рогоза.

Вагомий внесок у дискусію зробила експертна та громадська спільнота. Серед учасників — голова правління ГС «Українська Мережа за Права Дитини» Дар'я Касьянова разом із колегами Юлією Биковою, Тетяною Риженко та Оксаною Гінчук; заступниця керівника аналітичного відділу УГСПЛ Аксана Філіпішина; голова Офісу дітей та молоді «ДІЙМО» при Мінсоцполітики Кирило Невдоха; радниця з адвокації МБО «СОС Дитячі Містечка» Україна Алла Міщенко; представниця БО «Надія і дім для дітей» Галина Постолук та членкиня Ради Комітету Асоціації правників України Олена Сібірцева.

[https://www.rada.gov.ua/news/news\\_kom/275129.html](https://www.rada.gov.ua/news/news_kom/275129.html)